

Sygn. akt III CKN 236/97

W Y R O K
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Dnia 12 grudnia 1997 r

Sąd Najwyższy Izba Cywilna

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - M. Sychowicz

Sędziowie: SN - Z. Kwaśniewski

SN - K. Zawada (spraw.)

Protokolant: M. Prusaczyk

po rozpoznaniu w dniu 12 grudnia 1997 r.

na rozprawie sprawy z powództwa T. B.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „[...]” w W.

o zapłatę,

na skutek kasacji powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 10 kwietnia 1997 r., sygn. akt I Aca [...]

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U Z A S A D N I E N I E

Powód po ostatecznym sprecyzowaniu żądania wniósł o zasądzenie od pozwanej 58357 zł (po denominacji) z tytułu nadpłaconych opłat eksploatacyjnych (nazywanych czynszem) za mieszkanie spółdzielcze w budynku przy ul. S. [...] w W.. Twierdził, iż prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z 30 września 1988 r., sygn. akt I C [...], wysokość należnej od niego opłaty eksploatacyjnej została obniżona o 60 % za okres od 1 października 1979 r. do września 1988 r., zaś prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z 18 maja 1990 r., sygn. akt I C [...] - o 70 % za okres od października 1988 r. do dnia usunięcia wad mieszkania, jednakże on mimo to w okresach tych uiszczał opłatę w pełnej wysokości, w związku z czym nadpłata, po doliczeniu odsetek z tytułu opóźnienia, wyniosła dochodzoną sumę.

Sąd Wojewódzki uznał za bezsporne, iż wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z 30 września 1988 r. wysokość należnej od powoda opłaty eksploatacyjnej została obniżona o 60 % za okres od października 1979 r. do września 1988 r., a wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z 18 maja 1990 r. – o 70 % za okres od października 1988 do dnia usunięcia wad mieszkania, i że powód w okresach tych płacił opłaty w pełnej wysokości, przez co jego świadczenia na rzecz pozwanej miały w pewnej części charakter świadczeń nienależnych. Sąd ten powództwo jednak oddalił, z uwagi na mający według niego zastosowanie w sprawie art. 411 pkt 1 k.c. Stosownie do tego przepisu, nie można żądać zwrotu nienależnego świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany - o ile spełnienie świadczenia nie nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego, powód wnosząc opłaty w pełnej wysokości wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. Przy tym nie zachodziła żadna z okoliczności wymienionych w końcowej części art. 411 pkt 1 k.c.

W apelacji powód zarzucił wyrokowi Sądu Wojewódzkiego w szczególności naruszenie art. 411 pkt 1 k.c., przez przyjęcie, że powód wiedział, iż nie jest zobowiązany do uiszczania opłat w pełnej wysokości.

Sąd Apelacyjny, dzieląc ustalenia Sądu Wojewódzkiego i jego ocenę o zasadności zastosowania w sprawie art. 411 pkt 1 k.c., oddalił apelację. Dodatkowo rozstrzygnięcie swoje uzasadnił przedawnieniem roszczenia o zwrot nadpłat uiszczonych przed 30 lipca 1986 r. Wskazał mianowicie, iż pozew w niniejszej sprawie został wniesiony 30 lipca 1996 r. Jeżeliby więc nawet nadpłacone należności podlegały zwrotowi, to nadpłaty uiszczone przed 30 lipca 1986 r. nie mogłyby być już skutecznie dochodzone, wobec podniesienia przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia (dziesięcioletniego, z art. 118 k.c.).

W kasacji, skarżącej wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, powód zarzucił temu wyrokowi naruszenie art. 411 k.c., przez przyjęcie, że powód wiedział, iż nie był zobowiązany do płacenia opłat eksploatacyjnych, oraz art. 118 k.c., przez ustalenie, że dziesięcioletni termin przedawnienia roszczeń, wynikający z wyroku z dnia 30 września 1988 r., upływa 30 lipca 1996 r., a nie 30 września 1998 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny, w ślad za Sądem Wojewódzkim, przypisał wyrokowi Sądu Rejonowego w W. z 30 września 1988 r., sygn. akt I C [...], inną treść od tej, którą ma on rzeczywiście.

W związku z żądaniem powoda zmniejszenia opłat za używanie mieszkania nr [...] przy ul. S. [...], ze względu na jego zniszczenie w latach 1979/80 wskutek działania kwasu siarkowego, Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z 30 września 1988 r., sygn. akt I C [...], zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 56324 zł (przed denominacją). W uzasadnieniu wyroku wskazano, iż kwota ta odpowiada 60 % (w takim procencie obniżeniu uległa wartość użytkowa mieszkania) sumy opłat uiszczonych przez powoda w okresie od 1 sierpnia 1983 r. do 30 września 1988 r. W pozostałym zakresie

powództwo zostało oddalone. Jak wynika z uzasadnienia wyroku, nastąpiło to wskutek przyjęcia przedawnienie roszczenia o zapłatę 60 % sumy opłat uiszczonych w okresie od pojawienia się wady w 1979 r. do dnia 31 lipca 1983 r.

Tak ujęty wyrok Sądu Rejonowego w W. z 30 września 1988 r. nie daje oczywiście podstaw do dochodzenia przez powoda od pozwanej nienależnego świadczenia, w jakiegokolwiek jego postaci przewidzianej w art. 410 § 2 k.c. Powołując się na ten wyrok powód może tylko, o ile to jeszcze nie nastąpiło, wyegzekwować zasądzoną nim kwotę. Przedawnienie roszczenia o jej zapłatę nastąpi, zgodnie z art. 124 § 2 i art. 125 § 1 k.c., dopiero po upływie dziesięciu lat od dnia uprawomocnienia się wyroku.

Dochodząc zapłaty z tytułu wnoszenia zawyżonych opłat w okresie od 1979 r. do 30 września 1988 r., powód domagał się więc w istocie tego samego, co stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia zawartego w wyroku z 30 września 1988 r. Jednakże powaga rzeczy osądzonej (art. 366 k.c.), z jakiej korzysta wyrok Sądu Rejonowego w W. z 30 września 1988 r., wyklucza ponowne rozpoznanie sprawy o zapłatę przez pozwaną na rzecz powoda na tej podstawie, że opłaty eksploatacyjne uiszczone pozwanej przez powoda w okresie od pojawienia się wady mieszkania do dnia 30 września 1988 r. były zawyżone w stosunku do wartości użytkowej mieszkania. Dlatego wniesiony przez powoda 30 lipca 1996 r. pozew w części zawierającej żądanie zapłaty z tytułu uiszczania w wymienionym okresie zawyżonych opłat winien być odrzucony (art. 199 § 1pkt 2 k.p.c.). Nieuczynienie tego wywarło konsekwencje przewidziane w art. 379 pkt 3 k.p.c., które Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹¹ k.p.c., bierze pod uwagę z urzędu.

Natomiast opłaty eksploatacyjne uiszczone przez powoda po 30 września 1988 r. mogą być, stosownie do wyroku Sądu Rejonowego w W. z 18 maja 1990 r., sygn. akt [...] - którego punkt I sentencji prawomocnie (dlatego nasuwających się wobec niego zastrzeżeń nie ma potrzeby podnosić) ustala, iż

powód „jest zwolniony z obowiązku ponoszenia 70 % opłat czynszu za lokal mieszkalny położony w W. przy ul. S. [...] m. [...] za okres od października 1988 r. do chwili usunięcia wad tegoż lokalu” - uznane za nienależne świadczenia w rozumieniu art. 410 § 2 *in principio*, w procencie określonym w przytoczonym fragmencie sentencji wyroku. Jednakże gdy chodzi o opłaty wniesione po uprawomocnieniu się wyroku z 18 maja 1990 r., należy podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że powód dokonywał ich wiedząc, iż nie był zobowiązany do uiszczania ich w pełnym zakresie, a zatem, że istnieją podstawy do zastosowania w odniesieniu do nich art. 411 pkt 1 k.c. Oddalenie powództwa w części zawierającej żądanie zapłaty z tytułu zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych po uprawomocnieniu się wyroku z 18 maja 1990 r. należy więc uznać za uzasadnione.

Inaczej sprawa się przedstawia, gdy chodzi o opłaty uiszczone w okresie od 1 października 1988 r. do uprawomocnienia się wyroku z 18 maja 1990 r. Ustalenia stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku nie pozwalają - i o tyle skarżący ma rację- przypisać powodowi wiedzy, o której mowa w art. 411 pkt 1 k.c. Wszak kwestia zakresu obowiązku ponoszenia opłat eksploatacyjnych była sporna i została rozstrzygnięta dopiero wyrokiem, który zapadł 18 maja 1990 r. Same zaś wątpliwości, nawet bardzo poważne, co do obowiązku spełnienia określonego świadczenia nie mogą być utożsamiane z pozytywną wiedzą o braku powinności spełnienia tego świadczenia. Dlatego powództwo w części zawierającej żądanie zapłaty z tytułu zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych we wspomnianym okresie zasługuje na uwzględnienie. Wymaga to oczywiście uprzedniego ustalenia wysokości należności z tego tytułu.

Z przytoczonych powodów orzeczono - w celu umożliwienia rozstrzygnięcia sprawy we wskazany wyżej sposób - jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).

aw
jg